

V Spišskonovoveskom okrese hromadne opustených obcí niet. Súpis sporadicky opustených hospodárstiev sa prevádza. Nemcami bolo opustených 9 veľkostatkov.

V okresoch Levoča a Gelnica je tiež niekoľko Nemcami čiastočne opustených dedín.

Po týchto referátoch bola prijatá zásada, že v obciach, ktoré boli menej ako z polovice opustené, majú sa postarať o obrobenie pôdy miestni alebo okolití roľníci Slováci.

Po tom sa rozprúdila debata o tom, ako uskutočňovať akciu osídlenia Spiša slovenským obyvateľstvom. Záver bol tento: Musí byť vypracovaný jednotný plán osídlenia, ktorý sa bude skladať z presného súpisu a roztriedenia objektov prichádzajúcich v úvahu pre osídlenie a zo súpisu uchádzačov pre presídlenie. Z týchto dvoch seznamov, t. j. zo soznamu opustených objektov (hospodárstiev) a soznamu uchádzačov, má byť zostavený osídlovací plán. Pre uskutočnenie osídlovacieho plánu ako i pre samotné jeho vypracovanie, bola zvolená „Komisia pre osídlenie spišských krajov“ so sídlom v Kežmarku. Do komisie boli zvolení: za okres kežmarský pán Murňák a Kalafút, za okres popradský Cihoň a Bendík, za okres Spiš. Nová Ves Popovič a Kemka, za okres levočský Tomiš a Topolý. Predsedom komisie bol na mieste zvolený pán Murňák, podpredsedom pán Bendík. Táto komisia má si pribrať poradcu z okresu gelnického ako i z okresu Lipt. Sv. Mikuláš (Lipt. Hrádok), Brezno n/Hr., Spišská Stará Ves a St. Lubovňa. Osídlovací plán bude táto komisia povinná predložiť Poverenictvu SNR pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu na schválenie a preskúmanie najpozdnejšie do dvoch týždňov. Komisia pomocou národných výborov a prípadných vlastných orgánov prevedie súpis všetkých opustených objektov ako aj súpis uchádzačov. Súčasne je splnomocnená v smysle nariadenia SNR č. 4/1945 Sb. n. a vykonávajúcej vyhlášky, podávať návrhy na konfiškovanie Nemcami vlastneného a opusteného pôdohospodárskeho majetku. Všetky zainteresované národné výbory sú povinné urýchlene vykonať pokyny komisie. Žiadosti uchádzačov majú byť zasielané tejto komisii.

Dr. M. Falán

ASNR Bratislava. Zápisnice zasadnutí PSNR, 1945, príloha k zápisu ze zasedání PSNR 19. 3. 1945. Orig.

Teraz sa do týchto obcí sťahujú chudobní slovenskí roľníci, predovšetkým z obcí vyhorelých a vojnou zničených.

Tak sa splňuje príkaz spravodlivosti, že Slováci, ktorí pre Nemcov trpeli, budú teraz Nemcami odškodnení. Napr. zo Sambronu, úplne vypáleného, sa presťahuje 160 rodín do Lomničky, Toporca a do Maldura, z Pohorelej okolo 130 rodín do Veľkej Lomnice. Z obce Vyšné [Lapše] 60 rodín presídlí do Vrbova. Ďalej sa sťahuje obec Hodermark do Holumnice a Majerky. Predovšetkým sa presídľujú chudobní roľníci a z tých zase majú prednosť takí, v ktorých domoch žije viacej rodín. Roľnícke komisie v kežmarskom okrese pripravujú aj ďalšie osídlovacie akcie. Presťahovalcom bude sa hneď pridelovať aj pôda, aby mohli žiť a pracovať.

Na znovuvybudovaní okresu má veľkú účasť Komunistická strana Slovenska, ktorá vykonáva nielen poučovacie akcie medzi ľuďmi, ale organizuje aj praktické práce. V okrese bolo 18 schôdzí, na ktorých sa roľníkom vysvetľilo prevedenie pozemkovej reformy a účasť Červenej armády na našom oslobodení.

Je zaujímavé všimnúť si, že kraje, ktoré najviac trpely fašistickými zradcami, teraz s najväčším elánom uskutočňujú pozemkovú reformu. Medzi takéto kraje patria aj spišské obce, ktoré za šesťročného rozťahovania sa tamojších Nemcov musely zniesť voľa poníženia. Preto nám odtiaľ prichádzajú najčastejšie zprávy o prevádzaní pozemkovej reformy a parcelácie. Tak spravodlivosť nového života umožňuje chudobnému a dosiaľ zotročovanému spišskému ľudu krajšie životné pomery.“ [Pravda, 15. 3. 1945, čís. 23.]

10. dubna priniesla „Pravda“ zprávu o dosavadných výsledcích osídlovací akce v kežmarském okrese. Autor článku konstatoval, že se akce setkala s úspěchem. Přesídlilo téměř 450 rodin, zejména z okresu lubovňanského a z Pohorelé. Přednostně dostali přidělenou půdu partyzáni a vojáci, jejichž rodiny byly postiženy válkou. Také pozemková reforma v kežmarském okrese, t. j. parcelace dvanácti velkostatků, jejichž majitelé byli prohlášeni za zrádce, se rychle uskutečnila, a tak jarní práce v okrese byly uspokojivé. Zajímavý byl i ten fakt, že se osídlenci rozhodli až do podzimu provádět společně polní práce. Současně se zavázali pomáhat Rudé armádě a tak přispět k urychlenému ukončení války. (Pravda, 10. 4. 1945, čís. 40.)

1945, 19. březen. Košice. — Oběžník čís. 14 pověření SNR pro školství a osvětu o změně učebního plánu a výchovy na národních školách¹ na Slovensku v lidově demokratickém duchu.

Správam ľudových škôl!

So zreteľom na nové štátoprávne skutočnosti a s nimi súvisiace zmeny, ďalej so zreteľom na to, že vyučovaniu v školskom roku 1944/1945 boli v ceste mimoriadne prekážky, učebné osnovy pre ľudové školy, vydané výnosom MŠano zo dňa 31. júla 1939, čís. 74.355/39-I, na zvyšok školského roku 1944/45 pozmeňujem a doplňujem takto:

I.

Všeobecné ideové smernice

V najtesnejšej spolupráci so SSSR budujeme ľudovo-demokratickú a sociálne spravodlivú Československú republiku ako spoločný domov rovnoprávneho národa slovenského a českého. Za víťaznou Červenou armádou a Československým armádnym sborom, ktoré lámu bašty nacizmu a fašizmu, musí kráčať armáda učiteľov s úlohou zničiť ložiská nacistickej mravnej nátkazy. A túto úlohu musí plniť aj slovenská ľudová škola už v školskom roku 1944/45, nakoľko je oslobodená zpod fašistického jarma. To znamená, že viac ako dosiaľ musí vycho-

¹ Již před tím, 14. 3., vydalo Pověření pro školství a osvětu obdobné oběžníky o změnách v učebním a výchovném plánu jak slovenských gymnázií, tak i měšťanských škol. V oběžníku pro měšťanské školy se věnuje velká pozornost zejména změnám ve vyučování dějepisu, zeměpisu a občanské výchovy.

... b) Obsahová a ideová náplň v dejepisnom vyučovaní bude iná, ako bola v minulých rokoch, čo vyplýva z nových pomerov politických, kultúrnych, hospodárskych i sociálnych. So zvláštnym zreteľom má sa vyučovať histórii slovanských národov. Predovšetkým má sa vyzdvihovať bratstvo Slovákov a Čechov hľadaním styčných bodov v histórii. Na hodinách dejepisu bude odborný učiteľ oboznamovať žiakov so slovanským svetom, aby tým dával základ pre skutočné slovanské bratstvo. S osobitou dôkladnosťou treba podať dejiny národov SSSR, srozumiteľne objasniť výstavbu jeho nového sociálneho poriadku, aby žiaci pochopili silu národov SSSR, stelesnenú vo víťaznej Červenej armáde.

Dejiny slovenského národa prednese odborný učiteľ žiakovi v novom správnom poňatí. Žiak sa musí dozvedieť, že aj vo vývoji slovenského národa prejavovala sa túžba po demokracii a sociálnej spravodlivosti, a to v hnutiach ľudu za vymanenie sa zpod maďarského feudálneho útlaku a nemeckého fašizmu. Žiaka treba poučiť o národnom povstaní v jaseňi 1944 ako o predôležitom medzníku slovenskej histórie, toto povstanie náležite zhodnotiť, vysvetliť jeho dosah na poli národnom, sociálnom a štátotvornom. Z výkladu dejín žiak musí sám prísť k presvedčeniu, že ľudová demokracie napomáha k ľudskému pokroku a rozkvetu života.

c) Zvýšený počet hodín v zemepise umožní prehĺbiť zemepisné vedomosti žiakov so zreteľom na veľké teritoriálne zmeny našej vlasti a iných krajín. Musia sa prebrať najmä teritoriálne zmeny Československej republiky, cez ktoré prešla počnajúc mníchovskou dohodou až po jej úplne oslobodenie.

V miere väčšej ako dosiaľ treba sa venovať zemepisu SSSR.

d) Pri vyučovaní občianskej náuky treba osvetliť základné pojmy a formy ľudovej demokracie: Slovenskú národnú radu, miestne a okresné národné výbory. Žiak sa má oboznámiť s domácim i zahraničným odbojom, ktorý viedly naše národy počas fašistickej okupácie. Treba poukázať na osloboditeľské dielo Červenej armády a využiť každý moment na prehľbovanie a zvrúcnenie vzťahov k SSSR a vychovávať mládež pre nový štát — Československú republiku.

Tento obežník platí pre školský rok 1944/45...“ (Úradný vestník, 14. 4. 1945, čís. 3, str. 61.)

V obežníku pro slovenská gymnázia je také toto ustanovení o jazykovém studiu:

„4. Najväčšou zmenou v učebnom pláne je zavedenie jazyka ruského, miesto jazyka nemeckého. Vyučovanie ruštiny je celkom prirodzeným dôsledkom úzkeho priateľstva a spojenectva medzi ČSR a SSSR, zvästovateľom úzkej politickej, hospodárskej i kultúrnej spolupráce s naším najväčším spojencom a súčasne splnením túžob tradičného slovenského rusofilstva. Vyučovanie ruštiny nesmie sa obmedziť len na výcvik v cudzom jazyku; ruský jazyk musí byť predmetom, ktorý otvára slovenskému žiakovi výhľady do ruského života a kultúry, do ruskej minulosti a prítomnosti.

Vyučovanie bude narážať zpočiatku na ťažkosti: nieto dostatok pripravených učiteľov, učebných osnov, ani skúseností. Učiteľ ruštiny nech sa však snaží využitím všetkých prostriedkov upraviť rýchlosť učenia podľa veku a tak pomaly pripravovať pôdu pre normálne roztriedenie žiactva v tomto predmete. V prípade, že škola nemá kvalifikovaného učiteľa pre ruštinu, preberajú sa na hodinách ruštiny vhodné témy z ruských dejín, z ruského umenia, čítajú sa vo vyučovacej reči vynikajúce diela ruských autorov a pod.“ (Úradný vestník, 14. 4. 1945, čís. 3, str. 59—60.)

vávať občanov vzdelaných, čestných, so živým smyslom pre obecné dobro, preniknutých ideou sociálnej spravodlivosti, lebo tak to vyžaduje smysel ľudovej demokracie. V takomto poňatí ľudová škola nech odstraňuje zvyšky náboženskej nesnášlivosti, namiesto nej v duchu pravej demokracie nech vedie žiakov k ozajstnej národnej jednote a zobúdzťa ušľachtilé národné cítenie. Tu treba čerpať z bohatých zdrojov pocitu slovenskej spolupatričnosti, usmernenej predovšetkým k národu českému a ruskému a jeho prostredníctvom k SSSR.

Týmito stručne vyjadrenými niekoľkými zásadami musí byť preniknutá celá činnosť ľudovej školy, v takom smysle treba zrevidovať učebné osnovy a odstrániť z nich i z vyučovania všetko, čo odporuje smyslu ľudovej demokracie a novým štátoprávnym skutočnostiam.

II.

Poznámky k učebným osnovám jednotlivých predmetov

1. Občianska náuka a výchova.

Pestovať lásku k slovenskému národu, k ČSR, k slovanským národom a k našej i sovietskej armáde. Vštepovať do žiakov najpotrebnejšie vedomosti o demokratickom zriadení, o občianskych právach a povinnostiach. Priblížiť im dnešné historické chvíle, soznámiť s organizáciou a významom miestnych národných výborov, okresných národných výborov a Slovenskej národnej rady. Poučiť ich o našej armáde, o partizánoch a ich sebaobetovaní za našu lepšiu budúcnosť, o Národnej strážii, o spravovaní obce atď. Vštepovať zásady ľudovej demokracie, vypestovať sociálny cit pre pomoc postihnutým vojnou, poučiť o ochrane pred nákazlivými chorobami.

Spoločenská výchova na ľudových školách v školskom roku 1944/45 sa nevyučuje a učebná látka tohto predmetu sa pričleňuje k občianskej náuke.

2. Vyučovacii jazyk.

a) V čítaní vyznačiť a nepreberať články fašistického a protidemokratického obsahu. Články vyberať s uvážením, vo vyšších ročníkoch použiť aj niektoré články z dennej tlače.

b) V slohu v nižších ročníkoch spontánne rozprávať o zažitých alebo pozorovaných udalostiach dnešných čias (naše mosty, nocovanie v pivnici a pod.). Vo vyšších ročníkoch zážitky spracovať do kratších slohových celkov.

c) V osnove mluvnice sa predbežne nič nemení. Vynechať z učebnice články a časti neshodujúce sa s dnešnou ideológiou.

To platí tiež pre ľudové školy s vyučovacím jazykom ruským a maďarským.

3. Prvouka.

Zobúdzťať smysel pre rovnosť a sociálnu spravodlivosť. Pozorovať spoločenské javy a na ich základe soznamovať s prvkami ľudovej demokracie. Upevňovať sebadôveru, pestovať smysel pre povinnosť, zobúdzťať sociálne a národné cítenie. Oboznamovať s orgánmi ľudovej demokracie, s pojmiami slovenský národ, Československá republika, Červená armáda, Československý armádny sbor atď.

4. Vlastiveda.

Naväzovať na učebnú látku prvouky. Vynechať učivo o predstaviteľoch fašistického režimu. Pestovať slovanskú vzájemnosť, najmä lásku k bratskému českému a ruskému národu a Červenej armáde. Vyučovanie rázu zemepisného o Slovensku začleniť do širšieho rámca Československej republiky. Dejepisné vyučovanie sústrediť v duchu a okolo odboja v jeseňi 1944.

5. Zemepis.

Učebnú látku rozšíriť na rozsah územia Československej republiky zpred r. 1939. Dôkladne a podrobnejšie ako doteraz soznámiť žiakov so zemepisom Sovietskeho sväzu a ostatných slovanských národov.

6. Dejepis.

Dejiny slovenského národa podávať žiakom v novom osvetlení v rámci dejín celého slovenského sveta. Osobitne sa treba vhlbiť do dejín Sovietskeho sväzu. Žiak musí správne pochopiť význam povstania na jeseň 1944, soznámiť sa s jeho priebehom a uvedomiť si jeho ďalekosiahly význam štátotvorný, sociálny a nacionálny.

7. Prírodopis a prírodospyt.

Učivo podávať v rámci doterajších učebných osnov, ale vzťah človeka k prírode vysvetlovať na vedeckom základe.

{...}²

11. Telesná výchova.

Z náplne hodín telesnej výchovy treba odstrániť všetky prvky pripomínajúce spoluprácu s HM alebo inými fašistickými organizáciami.

Očakávam od učiteľstva ľudových škôl, že podľa týchto smerníc upraví svoju prácu a prispieje podstatným i čestným dielom k budovaniu nového slovenského života v ľudovo-demokratickej Československej republike.

Povereník:
Dr. Pavlík v. r.

Úradný vestník, 14. 4. 1945, čís. 3, str. 62—69.

[185]

1945, 20. březen. Košice. — Oběžník čís. 10 pověřenectva SNR pro školství a osvětu o nepovinné účasti na náboženských úkonech. Oběžník zrušil ustanovení školských úřadů slovenského státu, která nutila navštěvovat hodiny náboženství i děti bezvěrců.

1. Na všetkých školách, kde je zavedený predmet náboženstvo, možno žiaka od vyučovania tohto predmetu oslobodiť:

- a) do 15. roku na základe prehlásenia rodičov (zákonných zástupcov),
- b) po 15. roku na základe písomného prehlásenia žiaka samotného.

Oslobodenie prevádza riaditeľstvo školy.

2. Povinná účasť učiteľstva a žiactva na rozličných náboženských úkonoch sa zrušuje.

Povereník
Dr. Pavlík v. r.

Úradný vestník, 14. 4. 1945, čís. 3, str. 67.

[186]

1945, 25. březen. Košice. — Společné organizační pokyny Komunistické strany Slovenska a Demokratické strany o vytváření orgánů Národní fronty na Slovensku.

DS a KSS, sdružené v Prípravnom výbore Národného frontu,¹ vedené snahou v záujme spoločného cieľa prehĺbiť a utužiť spoluprácu i v okresnom a miestnom meradle a vedené snahou rozšíriť základňu Národného frontu, vydávajú tieto spoločné pokyny:

Všetkým členom funkcionárom a organizáciám KSS a DS:

1. Utvorte všade v miestnom a okresnom meradle Prípravné výbory NF. Prípravné výbory NF majú byť složené z 2 až 3 zástupcov KSS a 2 až 3 zástupcov DS. Okrem toho nech sú v Prípravných výboroch NF zastúpení aj poctiví a demokratickí občania, neorganizovaní v nijakej strane. Prípravný výbor nech ale nie je viac, ako 9-členný.²

² Jako nedůležitá vynechána ustanovení o změnách učebních osnov počtů, kreslení, ručních prací a psaní.

¹ Viz dokument čís. 182.

² V březnu a v dubnu 1945 došlo pak skutečně ve většině okresních sídel a mnohde i v místech k vytvoření orgánů Národní fronty; mnohde to ovšem nebyly stálé orgány, nýbrž šlo spíše o občasně schůzky zástupců obou politických stran. Aktivní činnost orgánů NF byla ve většině případů výjimkou, velmi brzy došlo k stag-